

EESTI KUNSTIMUUSEUM

KADRIORU KUNSTIMUUSEUM

Tartu Ülikooli Eetikakeskuse konkurss

Muuseumi külastajaruum kui väärtuste kandja

Kadrioru kunstimuuseumi konkursitöö

Koostajad:

Aleksandra Murre, Kadrioru kunstimuuseumi direktor

Triinu Soikmets, Eesti Kunstimuuseumi kommunikatsiooni- ja turundusosakonna juhataja

Tallinn 2013

Kroonijuveel Kadriorus

„Aed, mis kahe aasta eest istutati, on nii lopsakaks kasvanud, et ei söenda uskudagi, kuna ühesugused suured puud, mida Te nägite, on juba mõnes kohas oksipidi üle teede kokku kasvanud...; kastanitel on nõndasamuti kenasti võrad. Palateid krohvitakse väljast, aga seest on juba valmis, ja kui ühe sõnaga öelda, siis vaevalt on meil kusagil mujal nii reeglipärane maja.“

Peeter I kirjast Katariinale

Eesti Kunstmuuseumi filiaal Kadrioru kunstmuuseum asub 1718. aastal Vene tsaar Peeter I poolt rajatud Kadrioru lossis, mis sai nime tsaari abikaasa Katariina I järgi ning mille kavandas Itaalia arhitekt Nicola Michetti. Kadrioru keiserlikku suveresidentsi külastas Vene keisririigi ajal enamik impeeriumi valitsejatest, nende seas keiser Nikolai I, kelle ajal toimusid Kadrioru lossi- ja pargiansambli ümberehitused ning Kadrioru omandas kõrge maine merekuurortina. Esimese Eesti Vabariigi ajal omas loss kahte erinevat funktsiooni - 1920. aastatel tegutses loss Eesti Kunstmuuseumi peahoonena, 1930. aastatel asus siin aga riigipea Konstantin Pätsi ametlik residents, valmisid juurdeehitised ning paljud ruumid said uue kujunduse. Teise Maailmasõja ja Nõukogude perioodil oli loss esmalt Natsionaalsotsialistliku Saksamaa ja seejärel Nõukogude Liidu võimuesindajate käsutuses, 1946. aastal sai sellest taas Eesti Kunstmuuseumi peahoone. Uue vabariigi ajal 1990. aastatel toimusid lossis ja selle ümber ulatuslikud renoveerimis- ja restaureerimistööd, peale mida taasavas loss 2000. aastal ukсед Eesti Kunstmuuseumi väliskunsti muuseumi ehk Kadrioru kunstmuuseumina. Loss ning selle kaunistusterohke ja luksuslik peasaal on siiani hoidmas nii Eesti kui kogu Põhja-Euroopa barokkarhitektuuri ühe kauneima stiilinäite tiitlit ning kujunenud Tallinna kroonijuveeliks.

Lossi ümber rajati Versailles' eeskujul purskkaevude, hekkide ja lilleparteritega regulaaraed ning park, mis toimis juba toona ja toimib tänini suvitus- ja ajaveetmiskohana, kus korraldatakse nii privaatseid koosviibimisi ja vastuvõtte kui avalikke kontserte ja üritusi. Kuigi juriidiliselt algavad kunstmuuseumi ruumid alles hoone välisukse juures, moodustavad lossi- ja pargiansambel siiski sisulise komplekti. Külastaja tajub lossi ning seda ümbritsevat parki, promenaadi ja lilleaeda ühtse tervikuna, mille iga osa toetab ja täiendab teist. Lossi naabriteks on ka Vabariigi Presidendi Kantselei ja Kumu kunstmuuseum, romantiline Luigetiik ning mitmed väikesed muuseumid ja hubased kohvikud, mis kõik annavad põhjuse külastada Kadrioru ja saada osa selle ilust ja ajaloost.

Kadrioru kunstmuuseum on väärtus omaette – ajalooline hoone ja kaunis kunstiteos, mis on üle elanud võimu ja vaimu vahetumised ning erinevad ehitus- ja taastamistööd. Kunstiteos, mis pargi kujundamisel kombineeriti teise väärtusliku nähtuse ehk loodusega. Kunstiteos, kus juba 300 aastat tagasi kohtusid vajadus esteetiliste elamuste järgi ning elustiil, mood ja mõttemallid ehk suur osa sellest, mida külastaja rolli täitev maailmakodanik enda enesemääratlemise nimel tänapäevalgi oluliseks ja väärtuslikuks peab.

Kunst keset kahhelahje

„Pime tuleb ja külm, mis päeval on hinganud välja õhutatud vene lossi hollandi ahjust tuld. Võõra maa kunagiste valitsejate võõrapäraselt ilus loss on siin üksnes majade maal nüüd omaks saanud. Kelle kingiks võib seda pidada?“

Juhan Viidingu luuletusest „Võõras maa“

Kadrioru kunstimuseum kui institutsiooni missiooniks on vanema väliskunsti kogumine, säilitamine, teaduslik uurimine ja tutvustamine. Muuseumis asub Eesti riigi suurim ja olulisim Lääne-Euroopa ja Vene kunsti kogu, mis hõlmab maali, graafikat, skulptuuri ja tarbekunsti 16.-20. sajandist. Muuseum tutvustab maailma kunstipärandit, loob siinsetele kogudele rahvusvahelise konteksti ning vahendab ja õpetab kunsti vaatamis- ja mõistmisviise. Kadrioru kunstimuseumi ulatuslik püsiekspositsioon hõlmab siinse väliskunsti kogu paremiku, lisaks toimuvad muuseumis regulaarselt vahetuvad näitused nii olemasolevate kui väljast laenatud kogude põhjal.

Asukoht ajaloolises Kadrioru lossis tingib muuseumi tiheda seotuse ajaloo esitamise ja identiteedi temaatikaga. Ekspositsioon ise ja selle juurde kuuluvad mitmekeelsed informatiivsed saalitekstid rõhutavad ajaloolist järjepidevust ja dünaamikat, juhtides tähelepanu erinevatele kihistustele ja perioodidele üht teisele eelistamata. Säilitades erinevatest ajastutest pärinevaid muudatusi väärtustatakse ajalugu ja pärandit, tunnetatakse see läbi ja võetakse omaks.

Muuseumiruumide renoveerimisel on välja toodud baroksed originaaldetailid alates kahhelahjustest lõpetades laedekooridega, mis põhjalike uuringute abil on taastatud nende algsel kujul. Ruumiosad ja detailid, mille ajalooline kujundus on täielikult hävinud, on asendatud neutraalse, lakoonilise ja moodsa joonega lahendustega, mis ei konkureeri ajaloolise lossi miljööga ega püüa seda järele aimata. Nii välditakse võlts-antiigi efekti tekkimist, mis pahatihti vanaaegsete esemete kopeerimiskatsetega kaasneb. Seeläbi väärtustatakse külastajaruumis ausust ja autentsust – kõik, mis ehedana näib, seda ka on. Kaasaegse sisekujundusega on näiteks muuseumis hariduskeskuse ruumid, kus selline lahendus praktilistel ja lastesõbralikel kaalutlustel ka igati õigustatud on.

Juba lossi esimestel eluaastatel sai põhimõtteks, et teatud turvalisuse piirini peab see linnarahvale avatud olema. Seda põhimõtet on 300 aasta jooksul järjepidevalt järgitud ning ka täna on enamuse kunstimuseumi ruumidest on publiku päralt. Külastajatele avatud ruumid on kaunilt sisustatud, varustatud puhkamiseks mõeldud pinkidega ning üldiselt valgusküllased ja kergesti ligipääsetavad. Viimase värskenduskuuri läbis külastajaruum 2012. aastal, kui uue sisekujunduse said lossi vestibüül, garderoob, muuseumi pood, kohvik ja haridusklassid; peagi avatakse lugemistuba lossi teisel korrusel. Järjepidevalt tegeletakse teenindavad personali arendamise ja koolitamisega, et külastajad saaksid muuseumisruumis sooja vastuvõtu ja asjatundliku abi osaliseks.

Kadrioru kunstimuseumi külastajaruum kannab endas väärtusi nagu austus pärandi vastu, kultuuriline mitmekesisus, professionaalsus, ausus ja usaldusväarsus, avatus ja sõbralikkus. Näitusesaalid võimaldavad külastajal osa saada sajandite vältel kogunenud ja kogutud kunstipärandist, tutvuda seinatekstide ja etikettide abil teostega seotud ajaloolise taustaga ning selle kõigega suhestuda.

Mäng ja meelelahutus

„Pärast etendust lossist väljudes on rohkesti salatähendusi õhus ja tuules, puude latvades ja varjudes tiigiveel... Naasmine liftiga linnamajja ei tundu eriti ahvatlev, tahaks maakodu ürgüksildusse, tormiilide meelevalda. Kiikad lootusrikkalt üle öla: ons viirastuslik loss juba nähtamatuks muutunud?“

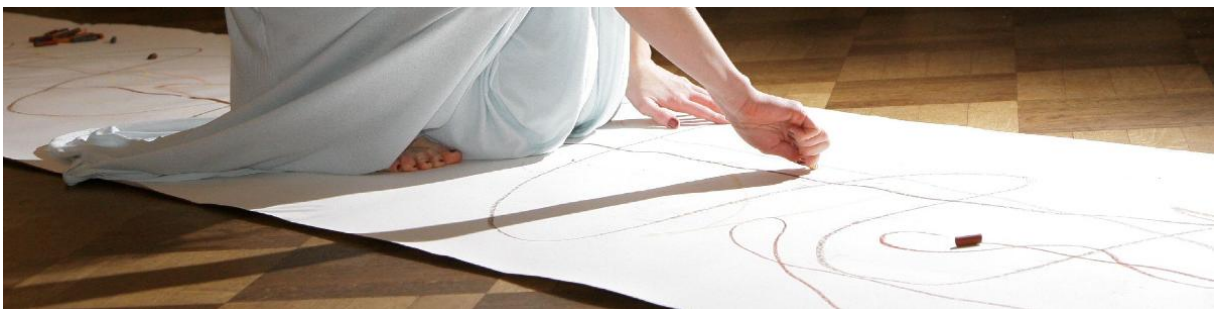
Pille-Riin Purje arvutusest „Armsad luiskajad loevad lossi“
Mati Undi näidendi „Varjude tund Kadrioru lossis“ põhjal

Kadrioru kunstimuuseumi hariduskeskus - Lossikool – hoolitseb erinevatele maitsetele ja vanustele suunatud publikuürituste eest suurendamaks külastajate võimalusi tutvuda ja suhestuda kunsti- ja ajaloopärandiga ning kujundamaks nende väärtushinnanguid ja arusaama kunstist ja kultuurist laiemalt. Igal aastal viiakse Lossikoolis läbi üle tuhande ekskursiooni, sadu muuseumitunde, kümneid vahetuvate näitustega seotud laste- ja noorteprogramme, täiskasvanutele suunatud loenguid ja elamusõhtuid ning mitmeid kogupereüritusi. Kõigi nende erinevate formaatide õnnestumisel on suur kaal läbiviimise kohal ehk muuseumiruumil – ajalooline atmosfäär koos kaasaegsete abivahenditega on see, mis külastajate osalemisotsust suuresti mõjutab. Lossikooli korraldada on ka sünnipäevaprogrammid nii suurtele kui väikestele, mis toimuvad kas hariduskeskuse ruumides või otse lossi luksuslikus peasaalis.

Rikkalike kaunistustega peasaal on haruldane, kõrgetasemeline ja autentne barokkinterjöör stiilinäide, mille lummuslõksu langemist on külastajail raske vältida ning mille sümbolitest ja allegooriatest tulvil dekoor pakub ainekultuuris iseseisvaks mõttetööks kui sisu haridusprogrammidele. Laste muuseumitundides vaadeldakse peasaali laemaali kaela kangestumise vältimiseks lausa pikali põrandal olles!

Lossi võluv interjöör on olnud inspiratsiooniks ja motivatsiooniks ka fotograafidele, muusikutele, lavastajatele ja moekunstnikele, kes oma pildiseeriatele, kontserditele, etendustele ja show'dele muuseumiruumi kasutades sisulist ja vormilist lisandväärtust on soovinud anda. Muuseumi seisukohast on tervitatav, et taolisi üritusi külastades leiavad tee muuseumiruumi ka paljud need, kes muidu polekski ehk osanud siia sattuda, kuid kes nüüd nagu muuhulgas ka kõnealuselt muuseumist ja selle põhitegevusest teadlikumaks saavad. Saades ühest kohast korraga mitu hinge ja vaimu toitvat elamust, suureneb ka tõenäosus selle koha korduvaks külastamiseks.

Kadrioru kunstimuuseumi külastajaruum pakub seeläbi lisandväärtust nii muuseumi enda programmidele kui rendiürituste korraldajatele ja neist osavõtjatele. Külastaja tarbib kunsti ja kultuuri nii hariduslikel kui meelelahutuslikel eesmärkidel, nii millelegi lähemale jõudmiseks kui millegi eest põgenemiseks. Emotsionaalse seisundi väärtust, mida ruum kui vorm ja selle sees toimuv sisu koos pakkuda võivad, ei saa üksikindiviidi seisukohast kindlasti alahinnata.

Kooskõla, konfliktid ja kokkuvõte

Kadrioru kunstimuuseumi arengukava deklareerib muuseumi väärtustena kunstivarade tutvustamise ja kunstimõtte vahendamise, traditsionaalsuse ja ajaloo, vanema kunsti kaasaegse esitamise ja tõlgendamise, kunstitudmise arendamise haridustöö kaudu ning avatuse, sõbralikkuse, usaldusväärsuse ja professionaalsuse. Eesti Kunstimuuseum tervikuna sätestab väärtuseid tähistavate märksõnadena professionaalsuse, reageerimisvalmiduse ning individuaalse ja kollektiivse loovuse. Eelnevad peatükid näitasid, et Kadrioru kunstimuuseumi külastajaruum neid väärtusi ning nende arendamist enamjaolt ka toetab, kuid välja saab tuua siiski ka mõned vastuolud, kitsaskohad ja dilemmad, mis vajavad lahendamist ja arendamist:

- Ligipääsetavus – ratastooliga liikujate jaoks on võimalik paigaldada teisaldatav kaldtee ning hoones on olemas lift, kuid merepoolse tiiva kolmas korrus jääbki siiski ligipääsmatuks, kuna trepp on järsk ja kitsas. Tulenevalt vana hoone arhitektuurilisest eripärasest võib see puudujääk paraku jääda lahenduseta.
- Valgustus – enamikes ruumides on piisav päevavalgus ja hea lisavalgustus, kuid graafika eksponeerimise ruum teoste pleekimise vältimiseks hoopis hämardatakse ja see on tekitanud külastajates pahameelt. Tulenevalt graafilise kunsti säilitamise reeglitest ei ole valguslahenduse muutmise kahjuks võimalik.
- Saali- ja etiketitekstid – erinevast rahvusest külastajate huvides on näitusetekstid tehtud mitmekeelseks, kuid see on toonud kaasa uue mure tõlgete mahutamisel, sest tekst muutub väikseks ja vanemale generatsioonile raskesti loetavaks. Lahenduseks võib olla audiogiidide kasutamise propageerimine ja näitusega seotud tekstide väljatrukk külastajatele jagamiseks.
- Kunsti kaasaegne esitamine – arendamisel on püsiekspositsiooniga seotud multimeediaprogramm.
- Muuseumiruumi väljarent – muuseumil on õigus väljarendist keelduda, kui leitakse, et rentniku või tema poolt planeeritava ürituse imago võib kahjustada muuseumi enda mainet. Kuid piir maitsekuse ja kitsi vahel on õrn ning otsustamine seetõttu vahel keeruline. Lahenduseks on plusside ja miinuste kaalumise iga konkreetse juhtumi puhul eraldi.
- Erinevad sihtgrupid – muuseumi külastajaruumis toimuvad lisaks üksiküllastajate visiitidele ka haridusprogrammid ja kooligruppide ekskursioonid, mille osas on muuseum saanud külastajatelt mõningast tagasisidet, et laste lärmakus häirib neid. Kui eraviisilised rendiüritused ja sünnipäevapeod ajastatakse enamasti muuseumi lahtioleku aegade väliselt, siis koolikülastused toimuvad paratamatult argipäevasel ajal. Lastel palutakse küll vaikselt olla, kuid lõpuni nende elavat loomust ohjata ei saa, eriti kui programmi osaks on ka arutelu. Lahenduseks on viisakad vabandused ja selgitavad sõnad, mis õigesti esitatuna pööravad tihti peale külastaja rahulolematuse siiraks mõistmiseks.

Kadrioru kunstimuuseumi külastajaruum funktsioneerib väärtuste kandjana kolmel peamisel viisil: esteetilise väärtusena iseendas; väärtustades pärandit, kultuurilist mitmekesisust, professionaalsust, ausust, usaldusväärsust, avatust ja sõbralikkust ning pakkudes emotsionaalset lisandväärtust muuseumiruumis toimuvatele üritustele ja nende külastajatele. Kitsaskohti teadvustatakse ja võimaluste piires nende lahendamisega tegeletakse, nii nagu ka kogu muuseumi sisulise ja formaalse töö arendamisega selles suunas, et külastajaruum veelgi paremini toetaks institutsiooni eesmärke ja erinevate sihtgruppide huve.

Fotod: Kadrioru kunstimuuseum©